

2025. gada 1. ceturkšņa novērtējums par ciklisko sistēmisko risku un piemērojamo pretcikliskās kapitāla rezerves normu

2025. gada 24. marts

Pretcikliskā kapitāla rezerve (turpmāk – CCyB (*countercyclical capital buffer*)) ir makrouzraudzības politikas instruments, kurš tiek piemērots ar mērķi stiprināt kredītiestāžu kapitalizāciju, lai krīzes apstākļos kredītiestādēm būtu pietiekami laba spēja absorbēt zaudējumus. CCyB norma tiek samazināta vai atcelta, kad riski īstenojas, lai palīdzētu kredītiestādēm turpināt piedāvāt finansējumu tautsaimniecībai, tādējādi mazinot krīžu ilgumu un ietekmi.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 35.⁵ pantu Latvijas Banka kā par CCyB normas noteikšanu atbildīgā iestāde reizi ceturksnī novērtē ciklisko sistēmisko risku un, ja nepieciešams, nosaka vai koriģē CCyB normu, kas attiecināma uz kredītiestāžu riska darījumiem, kuri noslēgti ar Latvijas Republikas rezidentiem. Katru ceturksni Latvijas Banka publicē novērtējumu par ciklisko sistēmisko risku un piemērojamo CCyB normu. Ja CCyB normu nav nepieciešams mainīt, spēkā saglabājas iepriekšējais lēmums par CCyB normu.

2023. gada 18. decembrī Latvijas Bankas padome pieņēma lēmumu par CCyB normas palielināšanu¹, uzsākot īstenot pozitīvas neitrālas CCyB pieeju². Saskaņā ar šo pieeju CCyB norma tiek uzturēta pozitīvā bāzes līmenī jau standarta risku apstākļos jeb finanšu cikla neitrālajā fāzē, kad cikliskais sistēmiskais risks nav ne paaugstināts, ne arī būtiski pazemināts. Latvijas Banka par piemērotu CCyB normas bāzes līmeni ir atzinusi 1.0 %. Cikliskajam sistēmiskajam riskam pieaugot, CCyB norma ir palielināma proporcionāli riska intensitātei jau no pozitīvās bāzes normas. Tādējādi CCyB kopējo prasību veido bāzes norma un cikliskā komponente, kuras apjoms tiek novērtēts katru ceturksni. Krīzes apstākļos, kā arī atjaunošanās periodā pēc krīzes, CCyB norma var tikt samazināta vai atcelta.

Uzsākot pozitīvas neitrālas CCyB pieejas īstenošanu, Latvijas Bankas padome lēma, ka 2024. gada 18. decembrī stājas spēkā prasība par CCyB normu 0.5 % apmērā un 2025. gada 18. jūnijā – 1.0 % apmērā. Šīs prasības kredītiestādes ņem vērā attiecībā uz riska darījumiem, kuri noslēgti ar Latvijas Republikas rezidentiem, aprēķinot kredītiestādei specifisko CCyB normu³.

Atbilstoši 2025. gada 1. ceturkšņa cikliskā sistēmiskā riska novērtējumam **Latvijas Banka nolemj nepalielināt CCyB ciklisko komponenti. Spēkā saglabājas 2023. gada 18. decembrī pieņemtais Latvijas Bankas lēmums par piemērojamo CCyB normu. Cikliskais sistēmiskais risks Latvijā vērtējams kā zems, ņemot vērā tautsaimniecības lēno attīstību un mēreno aktivitāti nekustamā īpašuma un kredītesšanas tirgos. Iekšzemes privātā nefinanšu sektora kredītu un IKP attiecība saglabājas zemā līmenī.**

Privātā nefinanšu sektora **kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze no ilgtermiņa tendences** turpina sarukt, taču joprojām ir negatīva gan saskaņā ar standartizēto (plašo)

¹ [Latvijas Bankas 2023. gada 18. decembra administratīvais akts Nr. 444/10 "Par pretcikliskās kapitāla rezerves normas riska darījumiem, kuri noslēgti ar Latvijas Republikas rezidentiem, noteikšanu 1 % apmērā".](#)

² [Latvijas Bankas pieeja pretcikliskās kapitāla rezerves normas piemērošanā.](#)

³ [Latvijas Bankas 2024. gada 9. decembra normatīvie noteikumi Nr. 368 "Kredītiestādei specifiskās pretcikliskās kapitāla rezerves normas aprēķināšanas normatīvie noteikumi".](#)

kredītu definīciju, gan saskaņā ar papildu (šauro) kredītu definīciju (sk. 1. tabulu, un 1. un 2. att.). Attiecīgi CCyB normas orientieris ir 0 %.

1. tabula. Galvenie rādītāji CCyB normas novērtējumam⁴

Rādītājs	Kredītu standartizētā (plašā) definīcija	Kredītu papildu (šaurā) definīcija
	2024. gada 3. cet.	2024. gada 4. cet.
Kredītu attiecība pret IKP (%)	69.0	27.9
Kredītu attiecības pret IKP novirze no ilgtermiņa tendences (pp)	-13.1	-4.3
CCyB etalonnorma (% no riska darījumiem)	0	0 ⁵

Iekšzemes kreditēšana ir mēreni aktivizējusies (sk. 3. un 4. att.). 2024. gada beigās un 2025. gada februārī mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām (turpmāk – NFS) izsniegto kredītu⁶ atlikums pieauga par attiecīgi 6.2% un 7.0% gadā (t.sk. mājsaimniecībām – par attiecīgi 6.2% un 6.8%, bet NFS – par attiecīgi 6.2% un 7.2%). Kreditēšanas kāpumu lielā mērā ir veicinājusi procentu likmju samazināšanās un ar to saistītā atliktā pieprasījuma pēc kredītiem īstenošanās. Vienlaikus kredītu aktīvāku pieaugumu turpina ierobežot augstā nenoteiktība, lēnā iekšzemes ekonomiskā izaugsme un vairāki strukturāli faktori⁷.

Privātā nefinanšu sektora parāds ir zems. Līdz ar pakāpenisku procentu likmju sarukumu arī privātā nefinanšu sektora **kredītu procentu maksājumu un IKP attiecība** ir nedaudz mazinājusies (sk. 5. att.). Aizņēmēju finansiālā noturība kopumā saglabājas laba. Arī **banku bilanču noturības** rādītāji – banku kapitalizācija, pelnītspēja, aktīvu kvalitāte (sk. 7. un 8. att.) – saglabājas ļoti labi.

Nekustamā īpašuma tirgū vērojama mērena aktivitāte. 2024. gada 4. ceturksnī kopējais nekustamā īpašuma darījumu skaits palielinājās par 7,1% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pirms gada. Aktivitāti veicināja mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu kāpums un procentu likmju mazināšanās. 2024. gada 4. ceturksnī Centrālās statistikas pārvaldes mājokļu cenu indekss pieauga par 8,1% gada laikā (sk. 6. att.), bet, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, tas saruka par 0.2%. Nelielais samazinājums skaidrojams ar cenu sarukumu jauno mājokļu segmentā (par 2.8%, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni). Gada laikā jauno mājokļu cenas joprojām pieauga (par 4,1%). Vienlaikus lietoto mājokļu segmentā gada laikā cenas kāpa par 9.2%, bet 4. ceturksņa laikā tās auga par 0.6%. Sērījveida dzīvokļu cenas saglabājās stabilas – cenu pārmaiņas ir nebūtiskas.

Par zemu ciklisko risku liecina arī Latvijas vājā **tautsaimniecības attīstība**. 2024. gada 4. ceturksnī un 2024. gadā kopumā Latvijas IKP saruka par 0.4%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu. IKP sniegumu būtiski ietekmēja kritums investīcijās, kuras bremsēja augstā nenoteiktība, procentu likmju līmenis, kā arī kavēšanās ar ES fondu izmantošanu. Neraugoties uz iedzīvotāju pirkspējas pieaugumu, privātais patēriņš attīstījās gausi. Tas varētu būt skaidrojams ar piesardzību. 2024. gadā preču un pakalpojumu eksports saruka. To negatīvi ietekmēja ārējie faktori – vāja ekonomiskā

⁴ Šaurajā kredītu definīcijā ietverti kredītiestāžu NFS un mājsaimniecībām izsniegtie kredīti un uzpirktie parāda vērtspapīri, bet plašajā definīcijā – NFS un mājsaimniecību saistības pret kredītiestādēm, kā arī to aizņēmumi no nebanku finanšu institūcijām vai citām NFS.

⁵ Latvijā šauri definēto kredītu dati sniedz labākus signālus par krīzi, tādēļ CCyB etalonnorma, kas aprēķināta, balstoties uz šauri definētajiem kredītu datiem, kalpo kā CCyB normas orientieris.

⁶ Izslēdzot vienreizējos efektus saistībā ar strukturālajām pārmaiņām banku sektorā un sektoru pārklasifikāciju.

⁷ Piemēram, trūkumi uzņēmējdarbības vidē, vājā būvniecība, sekla kapitāla tirgus, demogrāfiskie faktori.

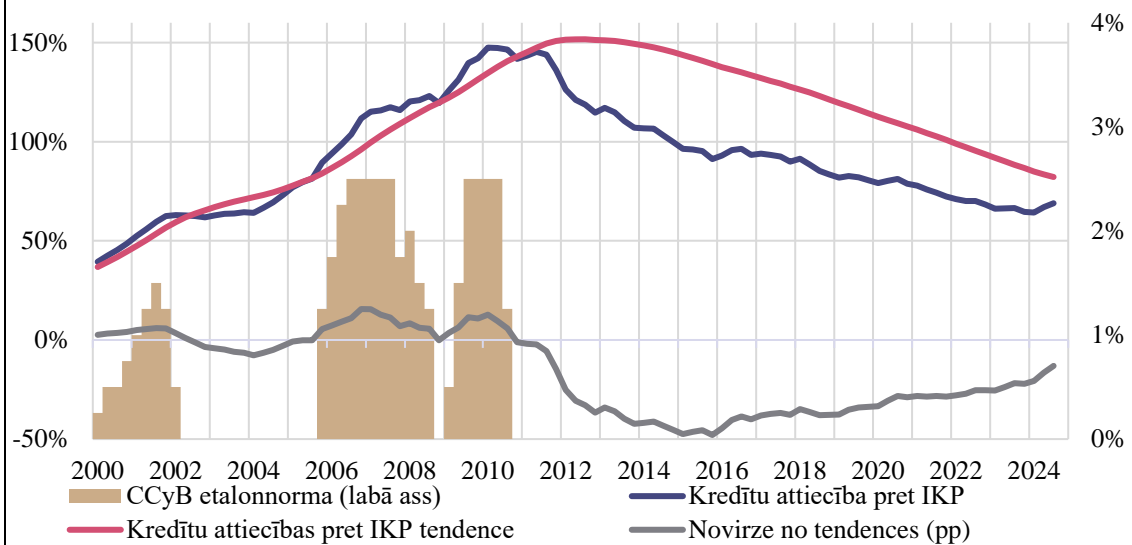
attīstība tirdzniecības partnervalstīs. Vienlaikus tekošā konta bilance aizvadītā gada otrajā pusē uzlabojās, un 4. ceturksnī tā bija pozitīva – 0.8% no IKP (sk. 9. att.).

Saskaņā ar Latvijas Bankas prognozēm 2025. gadā IKP kāpums varētu sasniegt 2.1%. Tautsaimniecības attīstību būtiski ietekmēs ārējās vides faktori, patērētāju un investoru noskaņojums, kā arī valdības izdevumi, kas saistīti ar investīciju projektiem un valsts aizsardzību. Inflācijas līmenis 2025. gadā saglabāsies zemā līmenī (ap 1.4%). Darba tirgus būs noturīgs – bezdarba rādītājs 2025. gadā varētu nedaudz sarukt (līdz 6.8%), savukārt algu pieaugums – kļūt mērenāks.

Latvijas Bankas izstrādātais **saliktais sistēmiskā cikliskā riska rādītājs** (turpmāk – SCRR) ir sarucis no 5.0 punktiem 2023. gada 3. ceturksnī līdz 4.7 punktiem 2024. gada 3. ceturksnī. SCRR atrodas pie vidēja riska intervāla apakšējās robežas (sk. 11. att.).

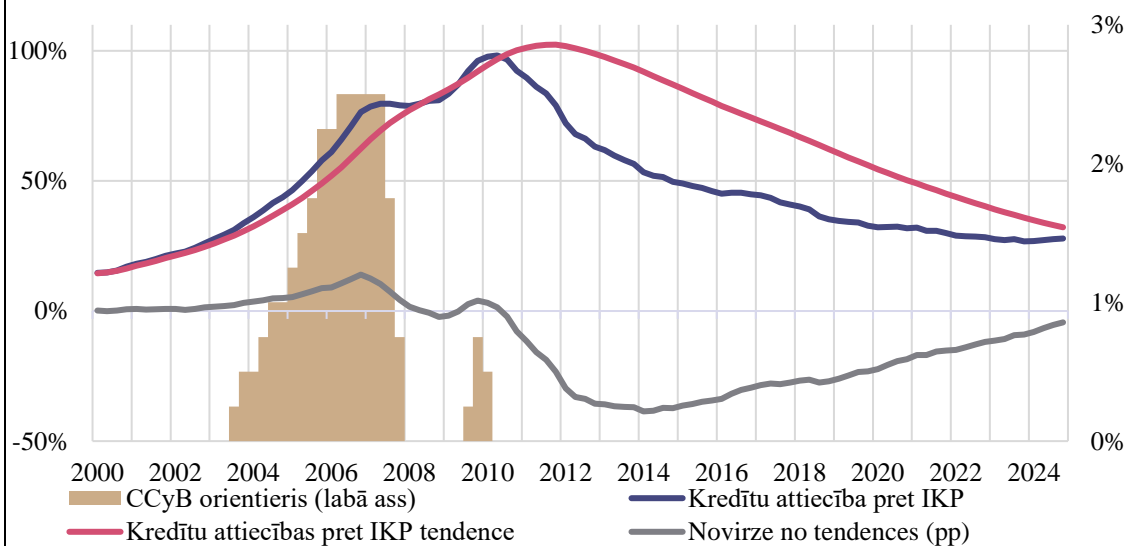
1. pielikums. Finanšu ciklu raksturojošie rādītāji

1. att. Standartizētā kredītu un IKP novirze

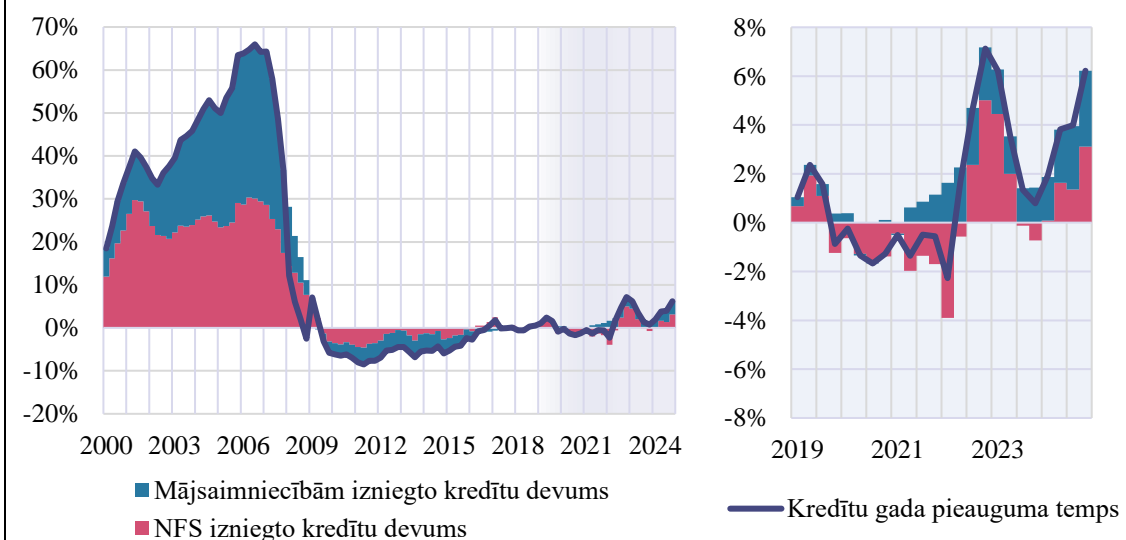
Avots: Latvijas Banka, CSP.

2. att. Papildu kredītu un IKP novirze

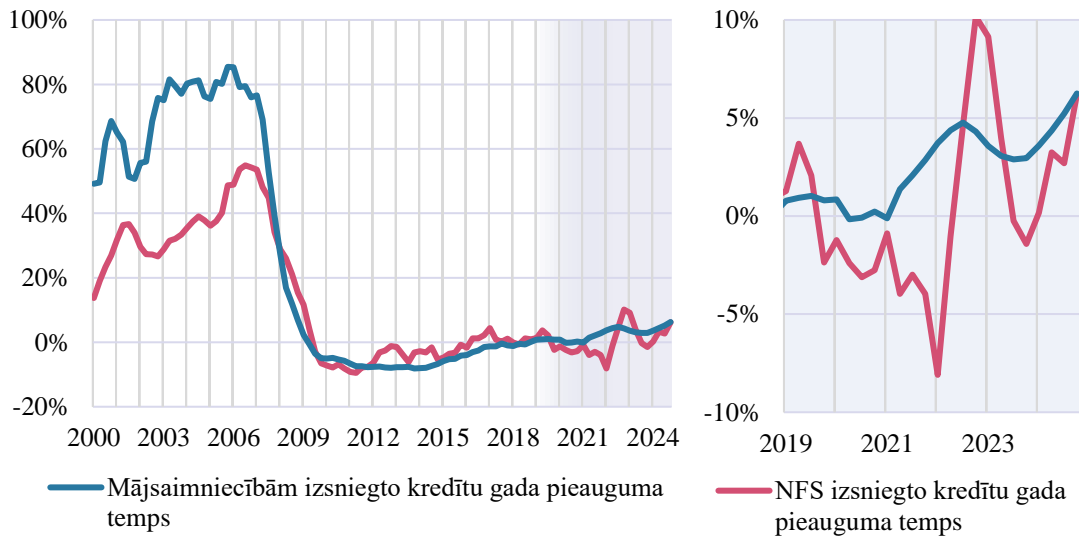
Avots: Latvijas Banka, CSP.

3. att. Kredīšanas attīstība

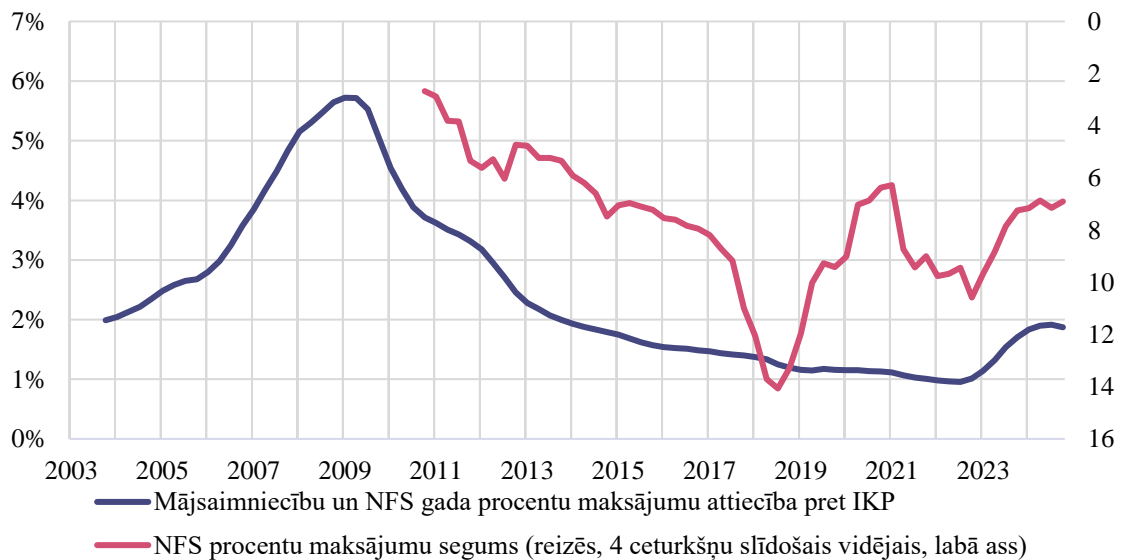
Avots: Latvijas Banka, CSP. Piezīme: No kredītu pieauguma tempa izslēgti pārklasifikācijas un citi vienreizēja rakstura efekti, taču nav izslēgts norakstīto kredītu efekts.

4. att. Kredīšanas attīstība – mājāsaimniecībām un NFS izsniegto kredītu gada pieauguma tempi

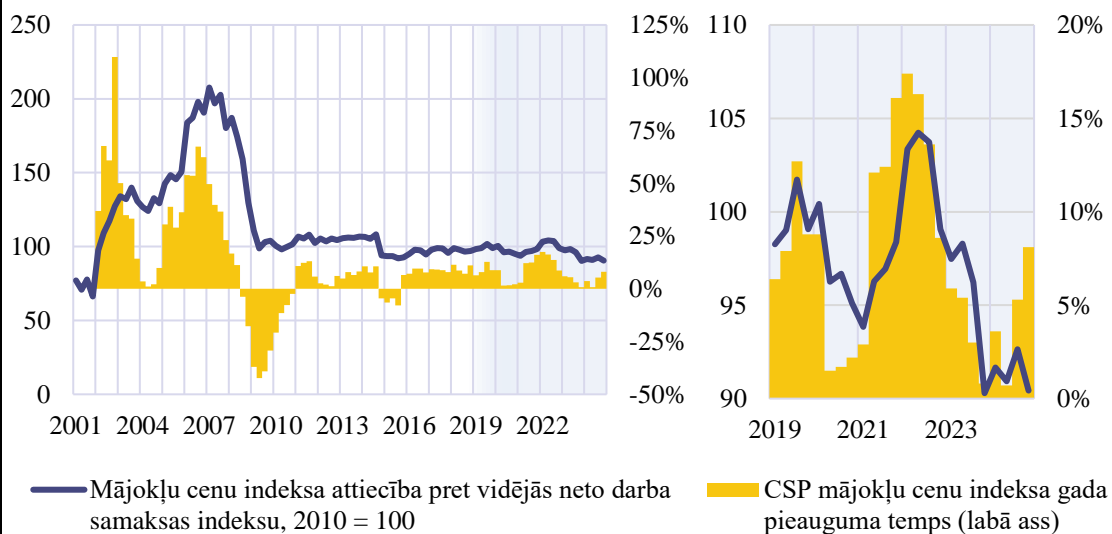
Avots: Latvijas Banka, CSP. Piezīme: No kredītu pieauguma tempa izslēgti pārklasifikācijas un citi vienreizēja rakstura efekti, taču nav izslēgts norakstīto kredītu efekts.

5. att. Privātā nefinanšu sektora parāda apkalpošanas slogs

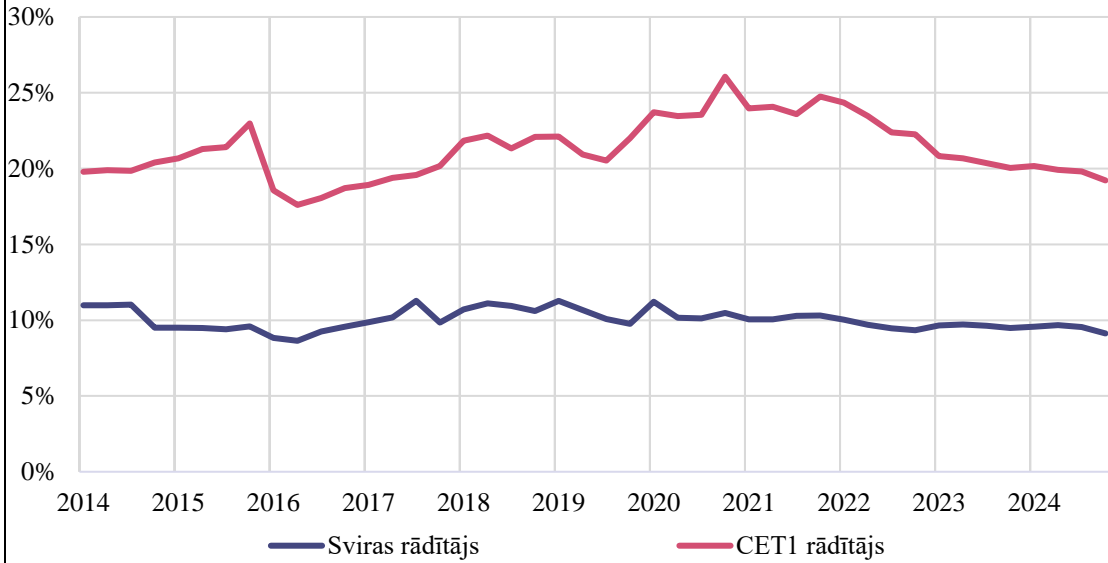
Avots: Latvijas Banka, CSP. NFS procentu maksājumu segums – peļņas pirms nodokļiem un procentu maksājumiem attiecība pret procentu maksājumu izmaksām.

6. att. Nekustamā īpašuma cenu iespējamā pārvērtēšana

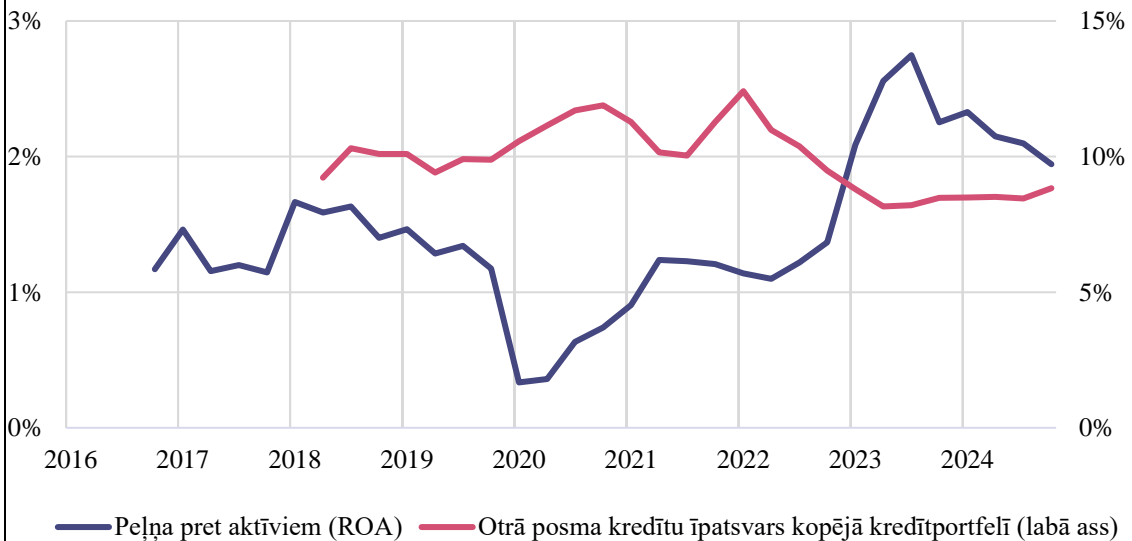
Avots: CSP.

7. att. Banku bilanču noturība – kapitalizācija

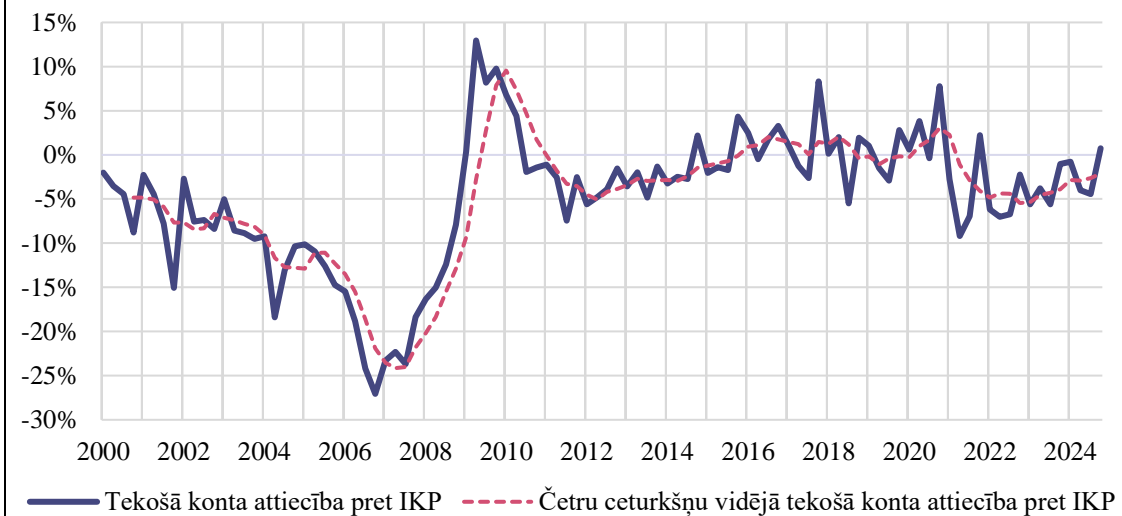
Avots: Latvijas Banka. Piezīme: Iekļautas tikai tās kredītiestādes, kuras darbojās uz publicēšanas brīdi.

8. att. Banku bilanču noturība – peļņitspēja un aktīvu kvalitāte

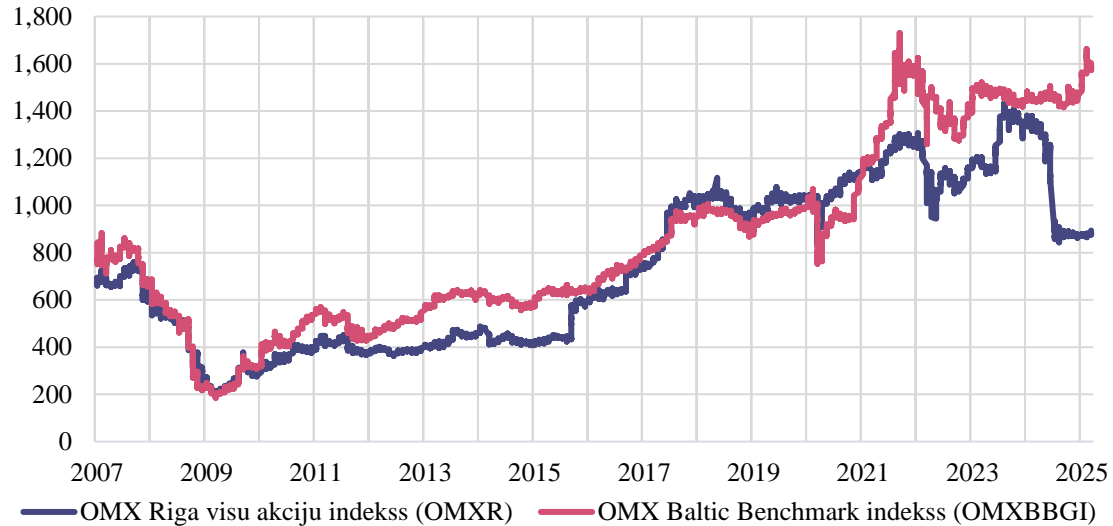
Avots: Latvijas Banka. Piezīme: Iekļautas tikai tās kredītiestādes, kuras darbojās uz publicēšanas brīdi.

9. att. Ārējā nesabalansētība

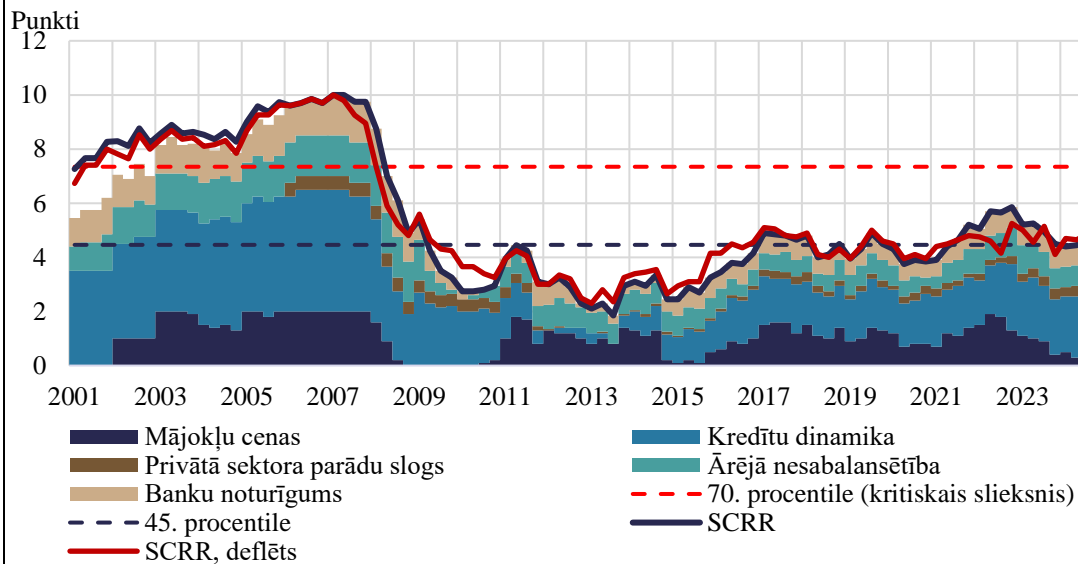
Avots: Latvijas Banka, CSP.

10. att. Potenciāli nepareizi iecenoti riski

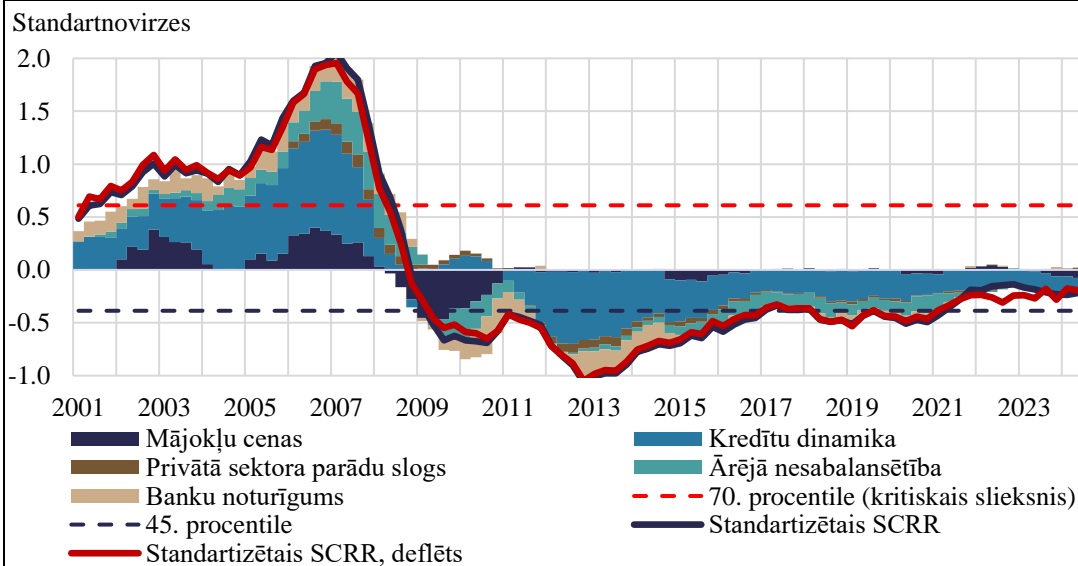
Avots: Bloomberg.

11. att. SCRR – procentiņu metode

Avots: Latvijas Banka, CSP.

12. att. SCRR – standartizētā metode

Avots: Latvijas Banka, CSP.